ԱՒԵՏԱՐԵՐ

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Կը հրատարակուի ամէն երեքշաբթի։ Տարեկան գինն է 1½, վեց ամսուանը ¾ մէճիտիէ, կաճխիկ, և հատը 30 փարա։ Թղթակցութեան և բաժանորդագրութեան վերաբերեալ նամակներ ուղղուելու են առ Մր. Փէթթիպոն, Կ. պոլիս, Ամերիկեան խան։

ՀԱՏՈՐ 37. ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ· ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 16· 1884 ԹԻ 38

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Անհաւատի մը դատեր մահը։ —Ամէն Քրիստոնեայ Քրիստոսի գործաւոր։ —Ի՞նչպէս կը հագնուի Քրիստոս։ —Ո՞րն է յաջողութեան նպաստաւորը։ —Երբայեցի-Քրիստոնեայ եկեղեցի եւ առաքելութիւն ի Նիւ Եորք։ —Ի՞նչ է պատմութիւնը։ —Յոյս՝ գարման հիւանդութեանց։ —Այլեւայլք։ —Ամուսնական բարբառոսութիւն։ —Կրօնական լուրեր։ —Քաղաքական լուրեր։ —Մտակի գիները։

ԱՆՀԱՒԱՏԻ ՄԸ ԴԱՏԵՐ ՄԱՀԸ

Մանկամարդ օրիորդ մը պառկած էր իւր մահուան անկողնոյն վրայ։ Անոր հայրն էր անհաւատ, և օրիորդը տրտմած էր իւր հօրէն թէ չկայ ոչ Աստուած և ոչ հանդերձեալ աշխարհ։ Եղկելի օրիորդ, թէպէտ նա կը բնակէր Քրիստոնեայ երկրի մէջ, բնաւ չէր տեսած Աստուածաշունչ։ Զորս կողմը դառնալով, բաւ քրոջը, որ կը նստէր իւր քովը, «Ինձ կը բերես կարդալու բան մը։ Ես շատ ձանձրոյթ կը զգամ։» Մինչ քոյրը մեկդի գնաց վնտռելով դիրք մը, անոր դայեակը դէպ անոր ծռելով ըսաւ. «Բեղի բան մը կարդամ այս գրքէն։» «Ի՞նչ գիրք է այն,» հարցուց հիւանդ օրիորդը։ «Աստուծոյ սուրբ գիրքն է,» պատասխանեց միւսը։ «Ես բնաւ չեմ լսած բան մը անոր վրայ, կ'աղաչեմ կարդա ինձ անկէ քիչ մը։» Եւ պառաւ Քրիստոնեայ դայեակը բացաւ գիրքը եւ կարդայ նայեցայ ծգ գլուխէն։ Մեռնելու վրայ եղող աղջիկը մոխիկ ըրաւ մինչեւ որ նա կարդայ յիշեալ գլուխն ամբողջ, և յետոյ արտասուալիր աչօք աղաղակեց. «Երանի՛ թէ աւելի կանուխ գիտցած ըլլայի ասոնք բոլորը,» և ճիշդ անատեն հոգին բաժնուեցաւ մարմնէն։

ԱՄԷՆ ՔՐԻՍՏՈՆԵԱՅ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԳՈՐԾԱՒՈՐ

1.

Սիրելի ընթերցող, այս փոքրիկ տետրակը կարդալէ առաջ ներէ ինձ հետագայ մի քանի կարեւոր հարցումները ուղղել քեզ։

Պօղոս առաքեալ կը սորվեցունէ թէ, եթէ մարդ մը կը կոչէ ինքզինքը Քրիստոնեայ և չունի Քրիստոսի հոգին, անոր չէ (Հռոմ. Ը. 9)։ Նոյնպէս կը յորդորէ Հռոմի Քրիստոնեաները հագնիլ զՔրիստոս (Հռոմ. ԺԳ. 14)։ Եւ կողոսացւոց թղթոյն մէջ (Գ. 3) կ'ըսէ թէ, Քրիստոնեին հոգեւոր կեանքը պահպանած է Քրիստոսով յԱստուած։ Ուստի կը հարցունեմ, կը դատապարտես թէ Քրիստոնեայ ես, և Քրիստոսի և անոր եկեղեցւոյն ծառայ։ Ունիս Քրիստոսի հոգին։ Հագած ես զՔրիստոս։ Ինչպէս կ'ապրի իւրեանց Քրիստոսով պահուած է յԱստուած։

Այս հարցմունքը, թէպէտ կը թուին տարբեր, ունին սակայն նոյն իմաստը։

Մեծագոյն գործոյն Աստուած է։ Աստուծոյ որդիներն ստեղծուած են անոր պատկերին և նմանութեանը պէս, ուրեմն անոնց բնութիւնը և վախճանն է բարի գործել։ Յիսուս ըսաւ Հրէից. «Իմ Հայրս մինչեւ յայժմ կը գործէ, ես ևս կը գործեմ։ (Յով. Ե. 17)։ Ուրեմն ով որ Յիսուսի հոգին ունի անոր նման պիտի գործէ։ Արդ յանուն Քրիստոսի կը հարցունեմ քեզ, Քրիստոսէ գործաւո՞ր ես։

Սիրելի ընթերցող, այս հարցումը կ'ընեմ քեզ իբրև բարեկամ, ուստի ներէ ինձ։ Եթէ չես Քրիստոսի գործաւոր, չես Քրիստոնեայ, չես հաւատարիմ ծառայ Քրիստոսի և անոր եկեղեցւոյն, չընակիր ի քեզ Քրիստոսի հոգին, հագած չես զՔրիստոս, Քրիստոս չապրիր ի քեզ, և քու կեանքդ Քրիստոսիս պահուած չէ յԱստուած։ Ոչ ես, այլ Տէրը կ'ըսէ ասոնք. «Ամէն բարի ծառ,» կ'ըսէ, «բարի պտուղ կու տայ... ուրեմն անոնց պտղէն պիտի ճանչնաք զանոնք» (Մատ. Է. 17, 20)։

Թերեւս դեռ չափահաս չես, բայց եթէ բաւական մեծ ես զՔրիստոս ճանաչելու, բաւական մեծ ես նաև սիրել զՔրիստոս և ծառայել նմա։ Եթէ ոք չունչ չառնուր, կ'ըսենք թէ մեռած է, վասն զի չունչ առնուլն է նշան կենդանութեան։ Եթէ սէրը չը գործեր, մեռեալ է, զի սիրոյ չունչն է գործել։ Որչափ սէր ունիս նոյնչափ պիտի ըլլայ անոր արդիւնքը, եթէ շատ սէր՝ նաև շատ արդիւնք, և այնպիսի արդիւնք զոր Աստուած կը պահանջէ։ Երբ Տէրն մեր Յիսուս երկոտասանամեայ էր, ըսաւ իւր սիրելի ծնողաց ի տաճարին. «Ձեզ՞ք գիտեր թէ պարտ է ինձ իմ Հօրս տունն (կամ գործերուն մէջ) ըլլալ» (Ղուկ. Բ. 49)։ Անտարակոյս Յիսուս արդէն իւր Հօրը գործին մէջ էր։

Թերեւս ըսես. «Յիսուս Աստուած և մարդ էր և կարող էր կատարել ինչ որ հաճոյ թուեր նմա. բայց ես որ փոքրիկ տղայ եմ, չեմ կարող վիճաբանիլ մեծ և գիտուն մարդոց հետ, և ոչ կատարել անոր հրաշալի գործերէն մին. արդարև կամաւ կը ծառայեի նմա և անոր եկեղեցւոյն, եթէ ունենայի մանաւանդ տաղանդ և ընդհանուր մարդկութեան համար գործ։» Ուրախութեամբ կ'ուսանիմ անոնցմէ, բայց ուսուցանել անոնց չեմ կարող, ինչ կրնամ ընել։»

Կը խնդրեմ, աղնիւ ընթերցող, որ ուշադրութեամբ կարդաս սա փոքրիկ պատմութիւնը.

Մարդ մը իւր ագարակին համար մշակ վարձելու ելաւ ի հրապարակ, հոն գտաւ պատանի մը և հարցուց անոր. «Ինչո՞ւ ծոյլ կը կենաս հոս օրն ի բուն։»

Պատանին պատասխանեց. «Քանզի ոչ ոք վարձեց զիս։» Մարդն ըսաւ. «Ուրեմն գնա և գործէ իմ ագարակիս մէջ, և ինչ որ արժան է պիտի տրուի քեզ։» «Բայց ես մեծ չեմ, չունիմ բաւական զօրութիւն արօրը վարելու,» պատասխանեց պատանին։ «Բարի», ըսաւ մարդը, «բայց կարող ես վարել ձիերը, ցանել սերմ, ժողովել քարերը, և քաղել անպիտան խոտերը։»

Աստուծոյ գործերն այնպէս տարբեր տարբեր են, որ չկայ չափահաս մարդ, պատանի և ոչ իսկ փոքրիկ տղայ որոց համար յարմար գործ չըլլայ ըստ հասակի և կարողութեան։

Եթէ գտած չես քեզի յարմար գործ, պատճառն այս է որ տակաւին գտած չես զԱստուած բոլորովին, կը հաւատամ ինչ որ կ'ըսէ Սուրբ գիրք Աստուծոյ զօրութեան և խնամատարութեանը վրայ։

Կը հաւատամ նաև թէ նա ստեղծած և զարդարած է զմարդիկ պէսպէս յատկութիւններով, նախասահմանելով իւրաքանչիւրին գիրքը և յատուկ գործը։ Կրնաս այսպիսի հոգեւոր ճըշմարտութեանց հաւատալ, բայց և այնպէս անարգել զԱստուած և ջնասել հոգւոյդ, եթէ չճանչնաս թէ Աստուած ընդ քեզ է ամէն ժամ և ամէն րոպէ։

«Բնաւ խօսք չկայ իմ լեզուիս վրայ,» ըսաւ Պաղեստերդուն, «ահա, ով Տէր, դուն ամենը գիտես։» Հաւատա որ Յիսուս Իմմանուէլ քեզի հետ է և պատրաստ է օգնել քեզ կարօտութեան ժամանակ։ Հաւատա ամենուրեք Աստուծոյ և գիտցիր թէ ոչ ինչ կը վրիպի անոր սուրբ աչքէն։ Ցաչս Աստուծոյ մեծ կամ փոքր գործ՝ սիրոյ կապով աւելի կամ նուազ կապեալ գործերն են։ Եթէ հաւատաս այս ճըշմարտութեան, պիտի բացուին աչուըներդ և կարող պիտի ըլլաս քալ ճանչնալ քու սեպհական գործդ։ Յիչէ զՅիսուս ի ճաշ հրաւիրող Սիմոնը և մեղաւոր կինը։ Սիմոն էր փարիսեցի և թերեւս մեծ մարդ էր իւր չըրջանին մէջ, բայց աւազ որ Յիսուսի թերի ծառան էր. մոռցաւ չուր և ղենջակ և համբոյր մատուցանել Յիսուսի։ Բայց մեղաւոր կինը, թէպէտ և աղքատ էր, լուաց Քրիստոսի ոտքն արտասուօք և սրբեց մազերովը, և անոր սիրոյն այս նշանը՝ շատ հաճոյ եղաւ Յիսուսի։

Սուրբ գիրքը մոգդրութեամբ կարդալով պիտի տեսնես թէ մեծ մեղաւոր ես, և թէ Յիսուս մեծ փրկիչ է որ կ'աղատէ զքեզ քու բոլոր մեղքերէդ, և կը փոխէ զքեզ անոր նմանութեանը, անատեն շատ պիտի սիրես զնա, և այս անճառելի սէրը պիտի բանայ քու հոգւոյդ աչքը, և պիտի դտնես քու յատուկ գործդ ամէն տեղ։ Բայց պիտի լսես, «Ո՛ընդունիմ ինչ որ կ'լսես, գիտեմ նաև թէ աւելի յառաջ երթալով, լաւ ևս պիտի ճանչնամ այս ճշմարտութիւնները, կը փափաքիմ սակայն որ ցուցնես ինձ թէ ինչպէս կրնամ աւելի գործել Յիսուսի համար այժմու վիճակիս մէջ։»

Դուն ընտանիքի մը անդամ ես. գիտցիր թէ ամէն Քրիստոնեայ ընտանիք Քրիստոսէ հաստատուած դպրոց է. ծնողք են այն դպրոցին ուսուցիչները, և գիտես թէ ուսուցիչք կարօտ են միշտ աշակերտաց ձեռնտուութեանը։ Արդ դու այս աշակերտներէն մին ես, երբ կ'արթննաս առաւօտուն առ Աստուած գոհութիւն և փառաբանութիւն մատուցանելէ ետքը բարեաց համար զորս վայելեցիր այն գիշեր, աղօթէ այսպէս. «Ո՛վ սիրելի Տէր իմ Յիսուս, ցուցուր ինձ այս օրուան պարտքս, ցուցուր ինձ բեռը զոր պիտի կրեմ այսօր. զօրացուր զիս որ այս օրուան հոգերս և դժուարութիւններս համբերութեամբ տանիմ. չնորհէ որ ըլլամ օգնական ծնողացս, աշակից և մխիթարիչ եղբարցս և քոյրերուս, և օրհնութիւն անոնց որք չուրջ են զինեւ։ Ո՛վ Տէր Յիսուս, տուր որ զիս ճանչցողները, երբ զիս կը յիշեն, պատճառ ունենան դովել և փառաբանել զքեզ։»

Դարձեալ այս գործին համար նուիրէ քու բոլոր ջօրութիւնդ, և ինչ որ կ'ընես՝ ըրէ Քրիստոսի համար։ Գիտնալով թէ Քրիստոս ներկայ է միշտ և գիտէ քու ամէն գործդ, խօսքդ և խորհուրդդ։ Հաւատա նաեւ թէ քու ամէն խօսքդ, խորհուրդդ և ըզգայումդ և գործդ զոր Յիսուսի սի-

բոյն եւ անմահ հոգւոյ վերկութեանը համար կ'ընես, հաճելի է անոր եւ թէ հաւատարիմ ծառայ պիտի համարվի նա զքեզ ատենց համար։

Թերեւս կ'ըսես՝. «Ա.յսպիսի լուրատու անասել բարի է եւ օգտակար, եթէ կարենայի հաւատալ թէ գործերս հաճոյ են Աստուծոյ։ Բայց, աւաղ, գործերս, խորհուրդներս, ղազայութիւններս եւ խօսքերս այնչափ թերի են, որ ես իսկ չեմ հաճիր անոնց, թող թէ ամենակալն Աստուած։ Արդ կը հարցնեմ քեզ, սիրելիս, անկեղծութեամբ ջանացիր կատարել գործդ հաւատարմութեամբ եւ եռանդագին, եւ այն ի փառս Աստուծոյ։ Պիտի պատասխանես. «Ա.յո, որչափ որ գիտեմ կարող եմ ըսել ատուգիս թէ ջանացած եմ, բայց թերեւս բանով մը պակաս ըլլամ յանդիմաս։»

ԻՆՉՊԻՍ ԿԸ ՀԱԳՆՈՒԻ ՔՐԻՍՏՈՍ

Պօղոս կ'ըսէ Գաղ. Գ. 27ին մէջ, «Քանզի դուք ամէնքդ որ Քրիստոսով մկրտուեցաք, Քրիստոսը վրանիդ հագած էք։»

Քրիստոս իսկապէս կը հագնի՞ մկրտութեամբ։ Եթէ այսպէս է, ուրեմն ամէն մկրտուղ հագած է զՔրիստոս, եւ այն որ մկրտուած չէ՝ հագած չէ զՔրիստոս։

Բայց մարդիկ կրնան մկրտուիլ նման Սիմոն մոգին (Գործ. Ը. 13—23), եւ չունենալ հաղորդակցութիւն ընդ Քրիստոսի. եւ բազումք նման առաքելոյ եւ կռնելիոսի (Գործ. Ժե. 7—9), կը հագնին զՔրիստոս դեռ չմկրտուած։

Իսկապէս զՔրիստոս հագնիլ՝ կ'ըլլայ հաւատալով Անոր իրրեւ մեր անձին փրկիչը, ինչպէս կ'ըսէ Պօղոս Գաղ. Գ. 26ին մէջ. «Ինչու որ ամէնքդ ալ Աստուծոյ որդիք էք՝ Քրիստոս Յիսուսի վրայ եղած հաւատքով։»

Երբոր մէկը կը մկրտուի՝ կը դառնի թէ զՔրիստոս հագած է։ Թէ արդեօք ճշմարտապէս զՔրիստոս հագած է մարդ մը, կ'որոշուի հաւատքին ճշմարիտ լինելէն։ Մկրտութեամբ մէկը չհագնիր զՔրիստոս, այլ կը դառնի թէ հագած է զնա։

ՈՒՐՆ Է ՅԱՋՈՂՈՒԹԵԱՆ ՆՊԱՏԱՏԻՈՐԸ

Ա՛հ, ո՛րքան սխալած եւ չարաչար խաբուած են այն մարդիկ, որ կարծելով թէ Քրիստոնէութիւնը կամ ուղղութիւնը եւ ճշմարտութիւնը արգելք են յաջողութեան, չեն խղճեր որ եւ իցէ ատեմիեն եւ անիրաւ միջոց գործածել իրենց արհեստին եւ առեւտուրին մէջ՝ բազում դրամ շահելու համար։ Կը նմանին այն նախալաչարելոց՝ որք ախտածեալ վրայ հմայական արարքներ կատարուած ատեն, երբ երբեմն կը պատահի որ կ'առողջանան ոմանք հիւանդք, պնդելով կը պնդեն թէ այն գործողութիւնք էին որ հրաշալի բժշկութիւն պարգեւեցին, մինչ ատենապետին այս է միայն, որ արգիլ պիտի առողջանային անոնք դարմանօք եւ կամ բնութեան օգնութեամբ։ Սակայն, երբ երբեմն ատախօսք եւ անիրաւք միջոցներ կը յաջողին եւ կը հարստանան, յայժ կարեւոր եւ անհրաժեշտ կը ճանչեն ատենապետութիւնը, խաբէութիւնը եւ այլ ամէն անիրաւ միջոցները վասն աշխարհային յաջողութեան։ Զեն տեսներ այս արեւանման ճշմարտութիւնը թէ ուղղութիւն աւելի նպատակաւոր է յաջողութեան քան խարդախութիւնը, մանաւանդ այն որ է երկիւղիւն Աստուծոյ եւ սիրոյ ոսկեղէն կանոնովը, քանզի ոչ միայն բնական բերմամբ, այլ նաեւ վերին օրհնութեամբ հաստատութիւնք եւ արդարատէրք միջոցք կը յաջողին, քան խարդախք եւ անիրաւք։ Սոյա յաջողութիւն եթէ երբեք պատահի, խախուտ է եւ վաղանցիկ, իսկ արդարոցը մշտնջենաւոր եւ որդւոց յորդիս. զի յայտ է մինչեւ ցհազար ազգ օրհնութեան խոստումն Աստուծոյ, ինչպէս տեսնուած է միշտ երկրի վրայ երկու դասու մարդոց փորձն ալ։

Շատ օրինակներ եւ ապացոյցներ կըրնայի յառաջ բերել զայս հաստատելու համար, բայց բաւական կը սեպեմ դէպք մը միայն պատմել, որ յայտնապէս կը ցուցընէ թէ որն է ճշմարիտ յաջողութեան նպատակաւորը. ատենապետը թէ ճշմարտութիւնը, եւ սրն է օրհնութիւն բերողը յերկնից, անիրաւութիւնը թէ արդարութիւնը, անձնասիրութիւնը թէ ընկերն անձին պէս սիրելը։

Մարդ մը կար ժամանակին ինձ ծանօթ եւ մօտաւոր, որ երկու հազար դահեկան պարտք ունէր վաճառականի մը եւ խոստացած կը վճարել երեսի հաստոյին ատած ժամանակը։ Բաւական արդիւնք ունեցաւ եւ կրնար իր պարտքը վճարելէն զատ ուրիշ պէտքեր ալ հոգալ։ Բայց ի՞նչ խորհեցաւ. ուղեց փոխանակ իր պարտքը տալու, ունեցած բոլոր առակտիլ պուլիս երթալ եւ անոի ապրանք գնել ու բերել, որպէս զի գիւղերը տանիլ ծախելով աւելի եւս շահի ու անկէ ետքը տայ իր պարտքը։ Ինձ եւս խորհուրդ հարցուց. իսկ ես զարմանալով ըսի, «Բնաւ ալէկ չես ըներ, նախ որ չիտակ չէ ըրածդ, զի անիրաւութիւն եւ խաբէութիւն է. երկրորդ՝ որ այդ կերպով աւելի պիտի նեղուիս։» Նա չանսալով իմ խրատիս՝ ի գործ դրաւ իւր խորհածը, եւ այն ժամէն սկսաւ իր ձախորդութիւնն ու թշուառութիւնը։ Նախ՝ այս վաճառականին տուած գինէն աւելի տուղ առեր էր ապրանքը. երկրորդ՝ այս մեծ նեղութեամբ՝ որ պատրաստ առակ չունենալով պարտաւորուջ երեսէն վախտական եղաւ եւ իւր տանը պէտքերն չհոգացուելով, իւր ընտանիքը խեղճ մնացին։ Իսկ որ քան զամենայն ծանրագոյնն է եւ ազեատլին, սա արկածքովը՝ որ անդամ մը գիւղ երթալու ճամբուն մէջ՝ իւր ունեցած պարտքին չափ ապրանքը ճիմլի ու իւր արհեստին կահուքը հանդերձ գողցան, եւ մնաց գարմանալ իւր ընտանեօք յեսին թշուառութեան մէջ։ Ա.հա՛ղ, ո՛րքան յաջողութիւն ու հանգիստ պիտի վայելէր եթէ ուղիղ գործ ունենար. սակայն պիտի տեսնուի միշտ փորձը Տէրոջը վկայածին թէ «Անօրէնները ճամբան գժուարին է։»

Գինեպան մը սովրած էր ըսել միշտ. «Երբ չիտակութիւն կ'ընեմ, բնաւ յաջողութիւն չեմ գտներ. իսկ երբ առատապին հետեւելով կը գործեմ, մեծ յաջողութիւն կ'ունենամ։» Բայց չատով տեսանք իւր վախճանը. յեսին ազքատութեան եւ թշուառութեան մէջ մեռաւ, եւ որդիքը գրեթէ մուրացիկ եղան։ Ա.յս է անօրինաց յաջողութիւնը, հեւի թող ըլլայ մեզ, եւ ուղղութիւնն ու արդարութիւնը միայն ըլլայ մեր կանոնը երկիւղիւն Աստուծոյ եւ սիրով։

Ա. Ե. Ս.

Օվաճըգ

ԵՐՈՒՑԵՑԻ-ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒՑ ԵԿԵՂԵՑԻ ԵՒ ԱՌԱՔԵԼՈՒԹԻՒՆ Ի ՆԻՒ ԵՈՐՔ

Ամերիկայի Ֆիլատելֆիա քաղաքին Բրէսպըտէրիէն անուն թերթը շատ կարեւոր տեղեկութիւններ կու տայ Տոք. Ֆրէշմէն անուն քարոզչին աշխատութեանց վրայ որ 80,000 Հրէից մէջ կ'աշխատի ի Նիւ Եորք։

Եկու, կ'ըսէ, կիրակի իրիկուան ժողովներուն «Գուբը Ինսթիթիւտ» չէնքը։ Բարտպէն հաքը երեսուն վայրկեան գարձի եկած Հրեայք երկու սեռէն ալ, անկեղծ եւ համառօտ վկայութիւններ կու տան Աստուծոյ աքանչելի չնորհացը որ հանեց զիրենք Հրէականութեան խաւարէն եւ Քրիստոնէութեան լուսոյն մէջ մտցուց, եւ զօրացուց զիրենք որ խոստովանին զՔրիստոս իրրեւ իրենց Մեսիան նախատանաց եւ ամեն բան կորսուանելու վտանգին մէջ։ Զկայ բան մը որ գերազանցէ անոնց «ալէ-լիւյան» սրտով կը գասանին զՅիսուս լինել իրենց Փրկիչը։ Չենք կըրնար հոս յիշատակել բոլոր անոնք որ կը խօսին, այլ միայն յառաջ պիտի բերենք երիտասարդի մը խօսքերը որուն երեսը կը փայլէր յաղթական ուրախութեամբ, որ կը ճեմէր անհաւատ Հրէից առջեւ եւ կու տար իւր վկայութիւնն այսպէս.

«Կան անանք որ իրենց վկայութիւնը կու տան դժկամակութեամբ եւ ցած ձայնով, բայց պարծանք է ինձ համարձակ նայիլ երեսուն Հրէից երես եւ ըսել անոնց թէ Յիսուս է իմ Մեսիաս, եւ թէ փրկութեան համար իմ մի միայն յոյս է Աստուծոյ խաչեալ Գառին սրբութիւնը։ Որովհետեւ ես Հրէի չեմ նմանիր արտաքուստ, շատ հոգ կը տանիմ ճանչցուելնէ զիս թէ ես եմ որդի Հրեայ ծնողաց, եւ սորված եմ անոնց կրօնը եւ քալած եմ անոր մէջ։ Բայց ես մեր հարց կրօնէն աւելի լաւ բան մը գտայ, այն է Քրիստոսը եւ Փրկիչը որ կենդանի է։ Անձնապէս փորձառու լինելով Յիսուսի զօրութեանը, կրնամ վկայել թէ նա կրնայ փրկել զիս իմ մեղքերէս։ Մեծ մխիթարութիւն կը զգամ Աստուծոյ խօսքն ընթեռնելով։ Երբ ցերեկը քիչ գործ կ'ունենամ եւ ժամանակս կը ներէ, Աստուածաշունչը կ'ուսանիմ, եւ երբ ցերեկի գործս կ'ուարտի, կ'ընթեռնում զայն բոլոր գիշերը՝ մինչեւ առաւօտու մօտ։»

Զկայ աւելի սիրելի ժողով մը քան այն ժողովները որ կ'ըլլան ուրբաթ իրիկուններն Մր. Ֆրէշմէնի տունը ի ժամ 7½։ Ժողովատեղին կը լցուի քրիստոնեայ եւ ոչ-քրիստոնեայ Հրեաներէ։ Կրնամ հոս համառօտ բաներ պատմել այս ժողովներուն մէջ խօսուածներուն եւ իմ անձնապէս ունեցած մի քանի խօսակցութիւններուս վրայ այն բազմաթիւ անձանց հետ որք Աստուծոյ չնորհօքը խոստովանեցան զՅիսուս լինել Մեսիա։ Տիկին մը իւր մկրտութենէն մինչեւ վեց ամիս ծածուկ պահած էր Քրիստոնեայ լինելը իւր ընտանիքէն, վախնալով որ պիտի հալածուի. Յետոյ քարոզ մը լսելով սա նիւթին վրայ թէ հարկ է դառնալ զՔրիստոս հրապարակաւ, ըսաւ իւր քրոջը. «Ես Քրիստոնեայ եմ։» Բայրը ծիծաղեցաւ եւ ըսաւ. «Կատակ կ'ընես։» Բայց երբ նա կրկնեց իւր խօսքը, քրոջը երեսը խոժոռեցաւ եւ թքնելով գետինը՝ թողուց պնա ի սպառ, եւ մինչեւ օրիկնը արտաքուստ եւս զրկուեցաւ ընտանեկան իրաւունքներէ։ Նա չատ բան կրեց վասն անուան Յիսուսի, բայց միայն այս Անոր անունը աւելի պատուական կ'ընէ։ Կենդանութեանը կ'ըսեն թէ մինչ Հրեայք սատիկ զգայուն են, այնպէս որ ցաւ եւ հառաչք չատ կը ներգործէ անոնց, միանգամայն այնպիսի զօրաւոր կապուածք մը ունին եւ չարաչար հաստատամտութիւն, որ իրենց ուրիշներէ գերազանց լինելը կը ցուցնեն կենաց ամէն պարագաներուն մէջ։ Արդարեւ այս է կարի յոյժ ճշմարիտ անոնց համար ի կրօնս։ Անոնք ունին մեծ չափով հաստատուն հաւատք եւ յոյս, ջերմ եւ ճոխ սէր, գիւցազնական բարեպաշտութիւն, եւ անձնուէր նախանձ։

Յառաջ բերեմ աւրիշ օրինակ մի եւս։ Քրիստոնէութեան գարձող աւրիշ Հրեայ մ'ալ հետեւեալ պատմութիւնն ըրաւ. «Երեք տարիէն քիչ աւելի առաջ կը բնակէի ի Կաւադմալա, չրջապատեալ Հռոմէականներէ եւ չունենալով հրէական պաշտամունք։ Զպատի թէ ինչպիսի տագնապալի ամբարշտական կեանօք ապրած եմ։ Երեք տարի առաջ եկայ Նիւ Եորք վայելել Հրէական կրօնին արտօնութիւնները. եւ նախանձաւորութեամբ ներկայ կը գտնուէի սինակոկային մէջ մատուցուած պաշտամանց, մինչեւ որ ճանճրացայ եւ զըզուեցայ անոր անկենդան ծէսերէն եւ արարողութիւններէն։ Կը փափաքէի աւելի ալկի բան մը գիտնալ, եւ այն միջոցին որդիս 'Երրայեցի-Քրիստոնեայ' անուն թերթը առնելով չատ ուրախ եղայ։ Անոր միջոցաւ առաջնորդուեցայ ընդունել զՔրիստոս իրրեւ իմ Մեսիաս եւ Աստուած։ Հիմա ես կրնամ գործածել Հրէական պաշտամանց չատ մասերն եւ անոնց մէջ գտնել զՅիսուս։ Այժմ ես պատրաստ եմ ապրիլ կամ մեռնիլ ինչպէս որ կ'ուզէ Աստուած։ Եւ հիմա ես այնչափ փափաք ունիմ Իսրայէլի փրկութեանն համար, որ եթէ կարող պիտի լինիմ ըլլալ միջոց չատ մը Հրէից գարձին, յօժարութեամբ պատրաստ եմ կորսուանել բոլոր իմ մատներս, եթէ այս բանը պիտի նպաստէ բազմացնել վախճանին հասնելուս։ Այս կը յիշեցնէ մեզի Պօղոսի խօսքը, «Քանզի ես ինքնս կը խնդրէի նզոված ըլլալ։»

Ալէն Սմրիթ անուն վաղուցը գըտնուող մէկ պահին մէջ չարաչար օրերը կէս օրէն ետքը ժամ 3ին ժողով մը կ'ըլլայ ուր սովորաբար կը խռնին անդադար Հրեաներ, որք կը նախին (ինչպէս սովոր են ընել սինակոկային մէջ,) գոց գլխով, ընդհատելով խօսողներուն խօսքերը հետաքրքիր հարցումներով, ծաղրածութեամբ, ծիծաղելով, եւ կրքոտ հակաճառութիւններով։ Բայց ունկնդիրներէն բաւական անձինք ուշադրութիւն տուած են Աւետարանին։ Ցաճախ ոտիկանութիւնը դուրս կը հանէ ժողովէն պահին այնպիսիները որք անկարգութիւններ կ'ընեն, որուն վրայ ունկնդրաց կէսը կ'ելլէն, կը կործանեն նստարանները, եւ դուրս կը վազեն պահէն։ Ապրիլ 13ին չորս անձինք մկրտուեցան։ Անոնցմէ երեքն էին Հրեայ հայր մը եւ նորա երկու որդիքը։

ԻՆՉ Է ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Ամէն մանուկ որ կու գայ աշխարհս յեսին տատիճան ազքատ եւ չքաւոր է։ Նորա առաջին հիշը խոտովանութիւն մ'է թէ անկարող է նա հատուցանել իւր պարտքն իւր պարտատիրոջ։ Բազմութիւ մարդիկ, որք եւ կանայք, կենդանի եւ մեռեալ, այս ընդարձակ աշխարհին մէջ գարերով աշխատած են սա որոշ նպատակին համար որ պարտականութեանց տակ գնեն զնա։ Մենք ամէնքս ծնած ենք մուրացիկ՝ քաղաքակրթութեան մատաքեայ բաղնոցին վրայ եւ ոսկեղէն գմբեթին տակ։ Պատմութիւնը չէ այլ ինչ բայց եթէ մեծ ատեան մը, որուն գրեթէ իւրաքանչիւր երեսին տակը շատով կը դիպչի մեր պարտքը։ Անկարելի բան է գտնարել մեր պարտականութիւնները։ Մենք կ'ելլենք ահագին եւ փոթորկալից բլուր մը եւ կը կանգնինք հոն իրրեւ անձնական կէտ մը, եւ անկէ վար կը նայինք հովիտներուն, եւ հեռին ուր երկինք եւ երկիր իրարու դպած կ'երեւին։ կը տեսնենք գաշտերը ծածկուած պտուղով, հօտերը՝ արօտից մէջ, գիւղերն իրենց աշտարակներով, քաղաքները, գործարանները իրենց բարձր եւ բարակ ծխնելոյզներովը, հանքին փորուած ճամ-

բաները բլսբներուն քովը, եւ երկաթուղեայ կառավարութիւները որ կը ցուահին վաճառներու եւ գետերու վրայէ, եւ կը սահին վեր վար ընդարձակ կանաչ հովիտներուն վրայ, եւ մեր քովը ապի մը, պատմութեան մասան, կը յիշեցնէ մեզի թէ բոլոր այս բաները միայն մէկ փոքրիկ մասն են բարոյական, խնացական եւ մտաւորական ճոխութեանց, զոր մէկ մրոքով մը ունինք մենք ամէնքս ալ եւ սակայն զանոնք պարտական ենք ուրիշ մարդոց, որք առին զանոնք անհետ անապատներէն եւ որք չատ ժամանակէ հետէ պահած են հոգին եւ գեղեցկանաքարերուն տակը։ Այ՛, տակէ ալ աւելին կայ. նոյն իսկ այն ապիւռ ղացումը որ կը մղէ զմեզ ճանչնալ այս պարտականութիւնը, եւ միջոցներ փնտռել մեր այն պարտքը վճարելու համար, անդին բարիք մ'է, զոր պատրաստած են մեզի համար մեր հին նախահարք սկսեալ այն հին օրերէն երբ նոքա սկսան թաղուլ իրենց հատեւը վայրենի անապատներուն իւրայականաց։ Այնէն օրէնք, ամէն կառավարութիւն, ամէն ընկերական կարգ, ամէն մարդկային իրք հիմնեալ են սա վսեմութեան վրայ թէ նոցա ժառանգք հատատարիմ պիտի մնան իրենց վաճառելու կատարարներուն, եւ պիտի ապրին այնպէս, ինչպէս կը բազմային կատարարք եւ կամ անոնց յաւատացածէն աւելի ազնիւ։ Եթէ մէկը այս բաները միտք պահէ եւ իւր վարքը ատոնց համաձայնեցունէ, կ'ըլլայ բարի քաղաքացի մը։

ՅՈՑՍ՝ ԴԱՐՄԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

Ցոյսը կրնայ հիւանդութեանց դարման ըլլալ, եթէ բժիշկք գործածեն զայն իմաստութեամբ եւ խոհականութեամբ, եւ կ'ըլայ հիւանդութեանց ապաքինութեան ամենէն ընտիր եւ օգտակար միջոցներէն մին։ Ձկայ մարդ մը որ երբէք ուրանայ թէ հիւանդին երեւակայութիւնը, նախապաշարումը, մասնին հանգամանքը, եւ համոզումը, չատ պարագայից մէջ յոյժ զօրաւոր եւ իրական ներգործութիւն մը չատ մը բերեն հիւանդութեանց ատականալուն կամ բուժմանը վրայ։ Ո՛չ ապաքէն մեր ընթերցողց իւրաքանչիւրը տեսած է երեմն երկարաժամանակեայ հիւանդութեամբք բռնուած անձ մը, եւ որ ժամանակ մը եաքը այն հիւանդը քաջառողջ վիճակ մ'ունեցած է։ Բայց եթէ այդ հիւանդին ըսուէր թէ բռնուած է անուժելի ախտով մը, որ կրնայ մեռցունել զնա մի քանի ատեր մէջ եւ կամ այսչափ տարի ապրելէն եաքը, անմիջապէս կը սկարանայ, ինչպէս կ'ըլլայ զգայուն կոչուած բոյսն երբ անոր կը դպչիս, եւ կը մեռնի մէկ երկու օրէն։ Դարձեալ, չէ՞նք գիտեր հինգտասնամեայ, զբաղիմ, յաւատից եւ գոհունակ անձանց վրայ, ախտեր՝ որոց համար կը խորհինք թէ անբուժելի ախտով մը մեռցունեն ախտացեալը։ Եւ սակայն կը տեսնենք որ անոնք օրերով եւ տարիներով կ'ապրին եւ կ'երեւին քաջառողջ։ Հարկաւ մենք քաջ գիտենք թէ ախտութիւնը եւ մահտրական անձկութիւնը յոյժ վնասակար են առողջութեան եւ երկարակեցութեան, եւ յայտ կը տեսնենք թէ ախտոր գաղափարք եւ խոսքեր ինչ ազդեցութիւն կ'ընեն։ Վասն զի եթէ ըսենք ջղային կազմուածք ունեցող մարդոց մը թէ կրնայ ըլլալ որ մեռնի մի քանի օրէն, այն վայրկեանին որ կ'ըսենք այն խոսքը՝ ամէն խանգաղութիւն եւ անդորրութիւն կ'երթան անկէ եւ վիշտ, նեղութիւն եւ անհանգստութիւն կը պատեն զայն։

Այս ըսուածներէն կ'ելլէ սա գործնական դասը բժշկաց համար, որ անոնք միշտ կանոն ընեն իրենց, որչափ որ կարելի է, յաւսալից եւ քաջալերական խոսքեր խօսիլ հիւանդին՝ անոր վիճակին վրայ, մանաւանդ եթէ հիւանդը ջղային եւ զգայուն կազմուածք ունի, եւ այս օգտակար պիտի ըլլայ ոչ միայն հիւանդին առողջանալուն՝ այլ եւ բժշկաց իրենց համբաւոյն, եւ միշտ միտք առնուլ արժան է թէ անուս բժշկաց յաղողութեան մեծ գաղտնիքը կը կայանայ հիւանդաց քաջալերական խոսքեր խօսելուն եւ անոնց յոյս տալուն մէջ։

Երբեմն մարդ մը հարցուց Գոլէրիճի, այն ճշմարտապէս զարմանալի մարդուն, թէ ինք կրնա՞ր հասատատել Քրիստոնէութեան ճշմարիտ լինելը։ «Այո՛,» ըսաւ Գոլէրիճ, «փորձէ։»

Ա. Ց Լ Ե Ի Ա. Ց Լ Ի Ք

Գաղափարք Միջերկրական ծովուն եզերքը Նիս քաղաքին մօտ չինած են նոր դիտարան մը, որուն համար կ'ըսուի թէ աշխարհի գեղեցկագոյն դիտարանն է։ Այս դիտարանը չինելու համար հարկաւոր սահկին մեծագոյն մասը տուած է Մ. Պիշոնիէ անուն Բարիզցի հարուստ անձնաւորը։ Այս դիտարանի մեծագոյն դիտակը կ'արժէ 14,000 Անգղիական լիրա, եւ չէնքը, որուն մէջ է այն դիտարանը, կ'արժէ 26,000 Անգղիական լիրա։ Բոլոր չէնքերն եւ գործիները մէկտեղ կ'արժեն 120,000 Անգղիական լիրա։

—Երբ Գերմանիոյ կայսրը այցելեց մեծ ասեղի գործարան մը ի Տրէսդընա եւ բազմաց տեսնել անձամբ եւ բաղդատել թէ ո՞յք աւելի ճարտարասեաց են, մեքենա՞յ թէ ձեռքով չինուածները, անոր առջեւը բերին խոշոր մը բարակ ասեղներ, որոց հաղարը 4 սրամէ պակաս կը կշռէր։ Կայսրը զարմանք յայտնեց թէ ինչպէս կրցած էին ծակել ա՛յսչափ նուրբ ասեղները։ Ասոր վրայ ասեղները ծակելու գործին վարպետը խնդրեց կայսրէն որ մազ մը ատյ իրեն մօրուքէն, եւ երբ ընդունեց մազը, անոր վրայ ծակ մը ծակեց, ապացոյց անոր եւ տեսաւ կայսեր, որ տեսնելով աքանչացաւ այս յանպատրաստից չինուած չնաշխարհիկ ասեղին վրայ։ Ուրիշ հետաքրքրաշարժ ասեղ մ'ալ ի Բէյտիէչ չինուեցաւ եւ ընծայուեցաւ Անգղիոյ Թագուհւոյն։ Այս ասեղին չորս կողմը խիտ առ խիտ պատկերներ քանդակուած են Թագուհւոյն կենաց դէպքերը ներկայացնելով, եւ այնպէս մանր որ խոշորացոյց պէտք է զանոնք որպեսզի համար։ Այս ասեղը կրնայ թացուիլ, եւ կը տեսնուի որ անոր մէջ կան չատ մը յոյժ նուրբ ասեղներ, որոց վրայ եւս պատկերներ քանդակուած են։

ԱՄՈՒՍՆԱԿԱՆ ԲԱՐԲԱՐՈՍՈՒԹԻՒՆ

Արեւելք լրագրոյ մէջ օգոստ. 6 թուականաւ եւ Ամերիկեան բաբթարոսոլիթեան վերնագրով Ատանայէ գրուած նամակ մը կը համառօտանք հետեւեալը.

Հաճիեէ օրիորդ մը իւր ինը տարեկան հասակին մէջ կը նշանուի իւր ծնողաց որոշմամբ պատանւոյ մը հետ, ոստոնելով որ խոստեցեալը մեծնան։ Սակայն թէ եւ խոստեցեալ ծնողքը այդպիսի նշանուութիւն մը կ'ընեն, օրիորդը երբ իւր տասնուհինգ տարին կը բոլորէ, բաւական դաստիարակեալ եւ ճաշակին ու գեղեցկութիւնը մշակեալ ըլլալով, չուզեր իւր նախկին նշանածը, եւ ազատ ընտրութեամբ եւ իւր ծնողացն եւս հաւանութեամբը կը նշանուի կեսարացի երիտասարդի մը հետ։ Երկուստեք հարսանեաց պատրաստութիւնք կը տեսնուին, եւ կարգը կու գայ պսակի արարողութիւնը կատարելու, եւ երբ քահանային կը դիմեն այս նպատակաւ, քահանան կը յայտարարէ թէ չորսթիները չեն ուզեր որ օրիորդը կեսարացի երիտասարդին հետ ամուսնանայ այլ հին նշանածին հետ։ Աղջկան ծնողք թէպէտ չատ կը չանան, կը պատասին, սակայն քահանան եւ չորսթիք անդրդուելի կը մնան իրենց որոշման վրայ։ Աղջկան ծնողք յաւտահատելով հետզհետէ կը դիմեն ուրիշ կողմեր — կառավարութեան, կիլիկիոյ կաթողիկոսին, եւ հեռագրաւ ի Պատրիարքարան կառավարութիւնը խնդիրը կրօնական նկատելով ձեռնամուխ չլինելիք։ Կիլիկիոյ կաթողիկոսին կողմանէ պատասխան կը տրուի թէ ի մօտոյ Հաճին գնացած ատեն կը կարգադրէ խնդիրը։

Աղջիկը ամէն կողմէ անօգնական տեսնելով զինք, Աւետարանականաց ժողովրանը կ'ապաստանի։ Սակայն եպիսկոպոսը եւ երկու չորսթիները 100—150 մարդու գլուխն անցած՝ կը կսկսին ժողովարանը եւ բռնութեամբ կ'առնուն կը տանին աղջիկը, առանց ակնջ դնելու Աւետարանականաց քարոզչին բողոքներուն աղջկան հետ անոնց այսպէս վարուելուն դէմ։ Երբ խնդիրը կառավարութեան կը ներկայանայ դարձեալ, կառավարութիւնն այս անգամ եւս խնդիրը կրօնական նկատելով, կ'որոշէ եպիսկոպոսին յանձնել աղջիկը, զոր անմիջապէս կը բանտարկեն քահանայի մը առնը։ Բայց մինչեւ իսկ մահու սպառնալիք չեն կրնար փոխել աղջկան սիրտը։

Եպիսկոպոսը եւ չորսթիները դեռեւին բազմութեան մը հետ կը մանեն բանտը օրիորդին քովը, բերելով կրօնական սպասներ. աղջիկը զանոնք տեսնելով կ'լինայ կը մարի, եւ հազիւ ժամ մը եաքը խելքը գլուխը բերել կը յաջողին, եւ հակառակ անոր աղիողորմ աղաղակներուն եւ գլուխը գետինը զարնելուն՝ եպիսկոպոսը կը հրամայէ որ հինգ կռչիներ աղջիկը ոտքի վրայ կեցունեն, եւ ապկան գլուխը նորա չերտած երիտասարդին գլուխն կը կցեն։ Պսակի ատենքը կը խառնուին աղջկան աղաղակներուն եւ սրատառէչ հեկեկանաց ու հեծկլտանաց հետ. ամէն մարդ զրկէն կը լսէր «Չեմ ուզեր, չես ծնողացս յանձնեցէք» աղաղակը։

Բայց այն բռնաւորները բաւական չտեսնելով կատարել այսպիսի ապօրինաւոր ամուսնութիւն մը, դարձեալ մի քանի չորսթիներու ձեռքով բարբարոսաբար երիտասարդին կը յանձնեն խեղճ աղջիկը։

Աղջկան ծնողքը միջոց կը փնտռեն կա՛մ իրենց զաւակն ազատել բռնաւորաց ձեռքէն, թէեւ անոր պատիւը բռնաթարուած եւ կա՛մ մեռնիլ եւ ազատուիլ իրենց սրտին տագնապէն։

Բայց այսպիսի սոսկալի բաներ հեթանոս երկիրներու մէջ միայն կը պատահին։ Մենք ատոր վրայ կրնանք նայիլ իբրեւ ազիր, սակայն մէկ՝ որ Քրիստոնեայ աշխարհին մէջ ոչ տեսնուած է եւ ոչ լսուած հաւատացեալ տարիներէ հետէ, սակայն մէկ՝ որ կ'պատահուրէ Հայ ազգին պատմութիւնը, սակայն մէկ՝ զոր ի գործ դրած են ոչ թէ ասկարան կամ սրիկայ անձինք՝ այլ ազգին հոգեւոր եւ մարմնաւոր վիճակին վրայ հսկելու պաշտօնն ունեցողներ։

Ամերիկական արարողութեան եղծումը եւ Թուրքիոյ հպատակի մը անձնական իրաւանց բռնաթարումը միայն՝ բաւական է որ եկեղեցական եւ քաղաքական իշխանութիւնք իրենք գտատախտ ըլլան բոլոր այդ գէպքին մէջ մասնակցութիւն ունեցողներուն դէմ։

Սակայն բռնադատել յիշեցնել խեղճ ապջիկը որ յանձնէ ինքզինք այր կոչուածի մը գազանային կրքոյը՝ մեծ եղեռնագործութիւն է։ Ասոր այր այն անձը եւ բոլոր անոր օգնականք եւ թէ թիկունք եղողները պէտք է խստիւ պատժուին։ Կը դիմենք բարեխնամ կառավարութեան յանուն մարդկութեան եւ հանգստութեան, խնդրելով որ պատուհասին այս եղեռնագործք եւ դրամական հատուցում մ'ըլլայ խեղճ օրիորդին եղած այս բռնաթարութեան համար, ինչ վնասարկութիւն ընել որ արժան է այսպիսի սքրի մը համար։

Մեր լուսաւորչական բարեկամք հանգիստ ըլլալու չէն մինչեւ որ այս բռնաթարութիւնը շտկուի եւ տատիկ չպատժուի։ Անոնք հանդուրժելու չեն որ քաղաքականացեալ աշխարհը համարի թէ Հայոց եկեղեցին հանանութիւն կու տայ այսպիսի գարշելի գործոց։

ԿՐՕՆԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Նոր Հերբրիդեան կղզեաց մէջ աշխատող քարոզիչ մը կը պատմէ զարմանալի յաջողութիւնը որ եղած է յիշեալ կղզեաց մէջ տասը տարուան միջոցին։ Տասը տարի առաջ անոնց մէջ մի միայն Բրիտանեայ կղզին էր Անկլիքան, եւ հոն կղզեցոց լեզուով ապուեցաւ Նոր կտակարանը եւ Հին կտակարանին մի քանի փոքր մասերը։ Այժմ ապուած է ամբողջ Աստուածաշունչը, եւ բնիկք 1,700 լիրա օգնեցին այն նպատակաւ՝ ոչ շատ տալով վսեմանակ գրամով։ Տասը տարի առաջ Անիւա եւ Ֆուգունա բոլորովին հեթանոս կղզիներ էին, եւ իրենց լեզուով չունէին տպագրեալ գրքեանք։ Այժմ Անիւա է Բրիտանեայ կղզի, անոր բոլոր բնակիչք ունին դպրոց եւ եկեղեցի կը յաճախեն, եւ անոնցմէ չատեր են եկեղեցւոյ անդամ։ Ֆուգունա կղզւոյն բնակչաց իրք հինգ բարեպաշտ ժողովուրդ կը համարին գիրենք, եւ ունին չորս Աւետարաններն իրենց լեզուով։ Տասը տարի առաջ միսիոնարք ապահով չէին Դանիա կղզւոյն մէջ։ Այժմ հոն հաղարաւորներ կը քարոզեն Աւետարանն ազատապէս, եւ Նոր կտակարանը թարգմանուած է ժողովուրդին լեզուին։ Տասը տարի առաջ քիչ Բրիտանեայք կային Ջրամանկա կղզւոյն մէջ. չկային հոն եկեղեցւոյ անդամք ուրիշ կամ տասնէ աւելի։ Երկու տարի առաջ հոն կային յիսուն եկեղեցւոյ անդամք, որոց քառասունհինգը վարժապետ էին։ Շատ մ'ալ ուրիշներ մկրտուած են անկէ ի վեր։ Բնակչաց մեծ մասն այժմ Բրիտանէութեան կողմնակից են։ Նոր կտակարանը գրեթէ ամբողջ թարգմանուած է։ Տասը տարի առաջ միայն երկու Բրիտանեայ գիւղ կար Էֆատէ կղզւոյն մէջ։ Այժմ հոն կայ հինգ գիւղ, եւ հինգ կամ վեց ուրիշներ որ ըսած մասին Բրիտանեայ են։ Տպագրուած են Ծննդոց գիրքը, Մարկոսի եւ Ղուկասու Աւետարանները, եւ Գործոց առաքելոց գիրքը։ Տասը տարի առաջ Նիկուեա, փոքր հեթանոս կղզի մը, որ էֆատէի իրք հինգ մշոն դէպ ի հիւսիս է, միսիոնար մը բնակեցաւ առաջին անգամ։ Անցեալ տարի մկրտուեցան հոն երեսունուչորս չափահաս անձինք եւ եօթը մանկունք, եւ հիմա կան հոն քառասուն եկեղեցւոյ անդամք եւ ուրիշ մկրտուած մանկունք։ Մկրտուած են նաեւ երկու ցեղապետներ որոց մէկը կղզւոյն ամենէն բարձրաստիճան ցեղապետն է։ Նա ունէր տասը կին, բայց մկրտուելէն առաջ ամենքն ալ արձակեց բաց ի միոյն։ Մինչեւ հիմա կղզեաց խստութիւն միայն իրր երրորդը աւետարանուած է. բայց բոլոր հեթանոս կղզիք կը խնդրեն որ միսիոնարներ ղրկուին իրենց։ Հարիւր հազար ժողովուրդ տակաւին կը մնան հեթանոսութեան մէջ։

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

Սեպտ. 4 ըստ Ցուն· եւ սեպտ. 16 ըստ Լատ., 1884

ԲՈՆԱԲԱՐՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԱՅՁԻՆ

Կ'իմանանք մայրաքաղաքս հրատարակեալ Թերթերէն Թէ Հայոց Պատրիարքարանի կողմանէ արդէն ձեռնարկութիւնք եղած են հասարակութիւնն ազատ կացուցանելու համար պատասխանատուութենէ ի մասին Բէքմէչեան եպիսկոպոսի արարոց։ Կ'ըսուի Թէ արդէն հեռագրուած է եպիսկոպոսին որ բացատրութիւն տայ իւր ըրածներուն, եւ բանաբարեալ օրհորդին Ծնողացը՝ որ պատմեն Թէ ինչպէս պատահեցաւ այն դէպքը։ Անոր նպատակն է տեսնել յետ պատշաճ քննութեան Թէ յանցաւորք պատժուած են։ Պէտք է ըլլայ այսպէս։ զի մինչեւ որ յանցաւորաց արժանաւոր պատիժ չտրուի՝ պիտի չկրնայ հասարակութեան ամէն կարդին զգացած զայրոյթը։ Հարկաւ պէտք է կատարեալ պատեհութիւն տալ յիշեալ եպիսկոպոսին որ արդարացնէ ինքզինք։

Սակայն անոր տուած բացատրութիւնները լսուելէն ետքը նաեւ մեծ խնամ պէտք է տանիլ զի մի գուցէ չանքեր ըլլան ծածկել ճշմարտութիւնը, եւ զսպել բռնաբարելոյն իրաւունքը՝ յանցաւոր կոչմն արդարացնելու համար։ Այս բանին վտանգը կայ մինչ երբ յանցաւորք կ'ըլլան հարուստ եւ ազդեցութեան տէր, եւ զրկեալը՝ աղքատ եւ ազդեցութիւն չունեցող։ Մեր ընդունած մասնաւոր տեղեկութեանց նայելով կը գտնենք Թէ Արեւելք լրագրոյ մէջ պատմուածին մէջ չափազանցութիւն չկայ։ Վասն որոյ պէտք է որ զրկեալն հզօրապէս պաշտպանուի։ Իւրաքանչիւր հայր ընտանեաց, իւրաքանչիւր բարեկամարգութեան եւ իւրաքանչիւր ճշմարիտ հայրենասէր, պէտք է իրեն պարտք ճանչնայ դատախազ կանգնիլ օրհորդը բռնաբարողաց դէմ։ Այսպէս միայն կրնայ ընտանիք մը կամ ազգ մը ապահով ըլլալ Թէ նորէն պիտի չպատահի այսպիսի բռնաբարութիւն մը։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Իզմիրէն էքսբրէս լրագիրը կը ծանուցանէ Թէ Ռուսիոյ պատերազմական տուգանաց յատկացեալ եկամուտք անբաւական ըլլալով՝ որպէս զի պակասը լցուի, բարձրագոյն հրաման ղրկուած է գաւառները որ սեպտ. 1/13էն սկսեալ Գասդէմոնիի, Հալէպի, Ատանայի, Սիվասի եւ Այտընի կուսակալութեանց սընտուկներէն մէկ մէկ մաս ուղարկուի Օսմանեան դրամատեղւոյն։

—Նաեւ նոյն լրագրին խօսքին նայելով եւրոպական պաշտօնէութիւնը 60,000 լիրա վոխ առած է Օսմանեան դրամատեղւոյն՝ եկմէն ղրկուելիք զօրոց ծախսուցն համար։

—Տպագրական տեսչութեան կողմանէ տպագրական կանոնագիր մը յօրինուած եւ ներկայացուած է ներքին գործոց պաշտօնէութեան։ Ցիշեալ կանոնագիրն ունի յիսունուչորս յօդուած եւ ուրիշ հատուած։

—Կ'ըսուի Թէ Գալիփսոյ անուն Ամերիկեան չոգենաւով եկմէն ղրկուած կայսերական զօրաց միայն 68ը կ. պոլսէ են, եւ մնացածը պիտի առնուի Տարսոնէլէ, Զմիւռնիայէ եւ Պէրուդէ, եւ զօրաց ամբողջ Թիւը պիտի ըլլայ 500։

—Մօտերս չորս պատուիրակ պիտի ղրկուի կ. պոլիս Ծխախոտի մենաւաճառութիւնը հիմնող անձանց կողմանէ։

—Կիպրոս կղզւոյն այլ եւ այլ գաւառաց բերքերուն համար երկրագործական ցուցահանդէս մը պիտի ըլլայ, եւ այս նպատակաւ կազմուած է յանձնախումբ մը, որոյ անդամք են չորս Անգղիացի, երեք Ցոյն եւ մէկ Մահմետական, ընդ նախագահութեամբ Անգղիացւոյ մը։

—Պէրլամա եւ Մենեմէն գաւառակաց մէջտեղ առեւտրական յարաբերութիւնները դիւրացուելու դիտմամբ սկսուած է շինուիլ ճամբայ մը Մենեմենէ Պէրղամա։

—Տրապիզոնի կուսակալութեան Ղազիմէհան Նահանգին Բիւզ դիւզաքաղաքին մէջ գտնուող Ռուսիոյ հիւպատոսարանին կապար գնահատներով լցուած բաւական հրացաններ արձակուած են, վասն որոյ հրաման գացած է հոն որ խստիւ քննութիւնք ըլլան։

—Վեհ. Սուլդանը Օսմանեան ականատուռ պատուանշան մը ընծայած է Ռուսիոյ Թագաժառանգ Նիդոլա մեծ դուքսին։

—Կ'ըսուի Թէ ծխախոտոյ մենաւաճառութեան հասոյթն եղած է 50,000 լիրա վերջին տասնուհինգ աւուր մէջ։

—Ամերազար բնակող եւ ասկէ առաջ յիշուած պատուաւոր Մահմետականը լեռը հանող աւազակք բռնուած են այս օրերս։

— Երուսաղեմի պարսուց բարձման կերպերուն վրայ տակաւին համաձայնութիւն չէ գոյացած Լուս. Հայոց խառն ժողովոյ եւ յիշեալ պարսուց քննիչ յանձնախումբին մէջտեղ։ Եւ որոշուած ըլլալով որ խառն ժողովէն յատկապէս կարգեալ մասնախումբը եւ քննիչ յանձնախումբը առանձին նիստ ընեն այս նպատակաւ, քննիչ յանձնաժողովը հակառաջարկ մը ներկայեր է նոյն նոսին մէջ Երուսաղեմի պարսուց բարձման եղանակի մասին, ինչպէս կ'ըսէ Հայրենիք լրագիրը, եւ սակայն խառն ժողովէն չընդունուելով՝ ջերմ վիճաբանութիւն մը տեղի ունեցեր է, յորմէ յետոյ քննիչ յանձնաժողովոյ անդամք յայտարարեր են Թէ իրենք ձեռնպահ պիտի մնան առանց վարչութեան հետեւելիք ընթացից դէմ արգելք յարուցանելու։

Վանէն գրուած եւ Հայրենիք լրագրոյ մէջ հրատարակուած նամակ մը կը գանգատի Լուս. Հայոց Կեդր. վարչութենէն որ Երուսաղեմի պարսուց վճռումը գաւառացի ազգայնոցմէ կը սպասէ «ամբողջովին եւ էլեանուենան պէտքս,» այսինքն զինուորական արոց վրայ երեք դահեկանի յաւելում մ'ընելով, ազատ կացուցանելով այն պարտականութենէն եւ կառավարական միջամտութենէն կ. պոլսոյ, Ռուսաստանի, Պարսկաստանի եւ ուրիշ այլեւ այլ գաղթականութեանց Հայերը։

Սակայն անցեալ հինգշաբթի աւուր Արեւելք լրագիրը կը գրէ Թէ ազգային վարչութիւնը չուզեր Երուսաղեմի պարսուց վճարումը միայն գաւառնակ ազգայնոց վրայ ծանրացնել, այլ արդարութեամբ բաժին պիտի հանէ նոցա համար՝ կ. պոլսոյ, Ռուսիոյ, Պարսկաստանի եւ Հնդկաստանի բաժիններն հանելէն ետքը։

Նաեւ կը յաւելու յիշեալ լրագիրը Թէ եւմիոյ պաշտօնատունն Պատրիարքարանի ուզած ծանօթութիւնք ամբողջապէս հասած են գաւառներէն, եւ յիշեալ պաշտօնատունն ալ փոխադարձաբար կ'ուզէ Պատրիարքարանէն իմանալ, Թէ կ. պոլսոյ եւ արուարձանաց Հայք ո՛րչափ պիտի վճարեն ի հաշիւ յիշեալ պարսուց։

—Ըստ բանից Արեւելք լրագրոյ, Հաճիւնի հրկիզելոց բաշխուելու համար վեհ. Սուլդանին նուիրած 1,400 ոսկիէն եւ Սովկոց Ցանձնաժողովոյ կողմանէ Հաճիւն ղրկուած 12,000 դահեկանէն ոչ մի հրկիզեալ կրցած է օգուտ քաղել, այլ մասնաւոր անհատք կը գործածեն զայն յօգուտ իրենց անձին միայն։ Ցիշեալ լրագիրը յանդուգն անխղճութիւն կը կոչէ զայս, եւ բարեհնամ կառավարութեան ուշադրութիւնը կը հայցէ այս մասին։

Արեւելք լրագիրը կը յիշէ նաեւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին վրայ անհաճոյ ըրոյցներ, իբր Թէ նա Մարաշէ, Ս. Յովհաննէ եւ այլ տեղերէ վասն հրկիզելոց հաւաքեալ 200 ոսկւոյ չափ դուռար մը նպատակին չէ գործածած։

—Կը քաղենք Արեւելք լրագրէն նաեւ հետեւեալները. Ի Մարսիլիա հրատարակեալ Սպաներէն հանդէս մը ընդարձակ թղթակցութիւն մը հրատարակած է կ. պոլսէ, յորում Էջմիածնի կաթողիկոսական ընտրութեան վրայ խօսելով, բաւական մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդուած են Հայկական տպագրութեան ծագման, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի, Սահակայ եւ Մեսրովպայ եւ Տրդատ Թագաւորի, եւ Հայկական ազանդութեանց եւ այլոց վրայ։

—Լուս. Հայոց կրօնական ժողովն լսելով Բարիզի լրագրէ մը Թէ Ուրֆայի վիճակին մէջ հազարաւոր Հայեր ի Հռոմէականութիւն դիմելու հակամէտ են, եւ Հռոմէական քարոզիչք կը տարածուին յիշեալ վիճակին մէջ, որոշեց հետագրաւ ծանօթութիւն եւ բացատրութիւն պահանջել Ուրֆայի Առաջնորդէն։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մօտերս Մր. Կլատսդըն ի Սկովտիա 10,000 անձերէ բաղկացեալ ժողովոյ մը առջեւ չատ երկար բանախօսութիւն մը ըրած է իւր աշխարհավարութեան վրայ։ Ցիշեալ բանախօսութեան մեծագոյն մասը կը վերաբերէր հերքելու պահպանողականաց առարկութիւնները, եւ մէկ մասն՝ Անգղիոյ արտաքին յարաբերութեանց։ Մր. Կլատսդըն ըսած է Գերմանական կառավարութեան Ափրիկէի ծովափանց վրայ երկիրներ ձեռք բերելուն նկատմամբ, Թէ Անգղիոյ կառավարութիւնն այս մասին ոչ միայն բնաւ պիտի չընդդիմանայ Գերմանիոյ, այլ ընդհակառակն պիտի գովէ զԳերմանիա այնպիսի անբազաքակիրթ տեղեր երկրի տիրանալուն համար ցորչափ չվնասեր բնիկ ցեղոց չահուն եւ այլ ազգութեանց վարձմի իրաւանցը։ Գալով եգիպտական խնդրոյն, Մր. Կլատսդըն լաւագոյն համարեցաւ յայտարարել Թէ ինչ պատճառաւ յեգիպտոս մկրտեցաւ Անգղիա, փոխանակ ծանուցանելու Թէ ինչ ընթացք պիտի բռնուի յիշեալ երկրին մէջ։ Մր. Կլատսդընի ըրած յայտարարութեան նայելով այն աշխարհավարութիւն զոր գործածեց Լորտ Պիգոնսֆիլտ 1876 թուականին, նկատմամբ Խիւ Իսմայիլ փաշայի, կպած է Անգղիոյ կառավարութեան ձեռքը։ Ըստ կարծեաց Մր. Կլատսդընի, Անգղիա 1876 թուականէն հետէ տարածած է պաշտպանել գիպիւիդ փաշա, եթէ հարկը պահանջէ, ամէն զոհողութիւն յանձն առնելով, եւ եթէ լքանելով զնա չգործադրէ Լորտ Պիգոնսֆիլտի խոստումնքը, առակ նշանակի կ'ըլլայ բոլոր աշխարհի առջեւ։

—Կ. պոլսոյ Անգղիական դեսպան Լորտ Տըֆրին կարգուած է ընդհանուր կառավարիչ Հնդկաստանի, եւ այսօր ճամբայ պիտի ելլէ երթալ Անգղիա։

—Սերուիոյ Միլան Թագաւորը մօտերս այցելած է վառնա։ Ճամբուն վրայ իմացուցին անոր Թէ գարան պատրաստուած է սպաննել զնա։ Այս պատճառաւ նա Բեչդէ մեկնելն յետաձգեց եւ Թող առաւ որ Բեչդէ վիշնա գացող իւր յատուկ կառավտուին երթայ առանց իրեն։ Այս կառավտուիը իւր գծէն դուրս նետուելուն Թշնամւոց ձեռօք, որք կը կարծէին Թէ Միլան Թագաւոր կառաջորւոյն մէջ կ'ըլլայ։ Բարեբաղդաբար կենաց կորուստ չպատահեցաւ։ Ոտնիկանութիւնը կը փնտռէ չարագործները։

—Գաղիացիք դեռ բան մը չեն ըրած Զինաստանի մէջ, եւ Զինացիք չատ քաջալերուած են անոնց անգործ կենալէն, զոր կը վերագրեն բոլորովին Գաղղիական կառավարութեան տկարութեանը։ Կ'ըսուի Թէ Զինացի խոժոռուժ ամբոխ մը ատար առած է Ֆուչաու բնակող բոլոր օտարականաց բնակարանները։ Զինացիք Գաղղիացւոց դէմ իրենց ատելութիւնը ցուցնելու համար նաեւ ճամբայ մը բացած են Գաղղիացւոց գերեզմանատան մէջէն եւ ուրած են ամենէն ընտիր յիշատակարանները, եւ մեծ դամբարան մը։ Տարաձայնութիւն մ'ալ կը պատի Թէ Զինացիք յարձակած են Գաղղիացւոց վրայ ի Դոնգին։ Գաղղիացիք դարձեալ ռմբակոծած են զԲելունկ, որ է Ֆորմոզա կղզւոյն վրայ, բայց չեն կրնար ցամաք ելլել վասն զի իրենց զօրքը քիչ է։ Ցարդս երիս պետութեանց պատերազմը հիւղ կը նմանի արծուոյ եւ կոկորդիլոսի պատերազմին։

ԱՅԼԵՒՍԱՅԻ

Պապը բոլոր Հռոմէականաց պատուիրած է յատկապէս աղօթք մատուցանել յառաջիկայ հոկտեմբեր ամսոյ մէջ որպէս զի հնտահասը վերնայ եւ պատական ամբոխը յաղթող հանդիսանայ։ — Ռուսիոյ Տոպրովիչա քաղաքին մէջ Հրէից դէմ եղած հալածանաց մասնակից եղած լինելու կասկածանօք ձերբակալուած են քսան եւ մի անձինք։ — Ըստ Լատ. օգոստ. 31ին Իտալիոյ Ցուչինոյ կոչուած տեղը եօթն չարագործք պատահելով իրր քսան գործաւորաց՝ կողոպտած են անոնց տասկներն եւ ժամացոյցները։ — Բարիզի լրագրաց գրածին նայելով մինչ Զինացիք Գաղիոյ հետ պատերազմին, Ճաբոնի կառավարութիւնը օգուտ քաղելով այդ առիթէն պիտի գրաւէ Զինաստանի Ֆորմոզա կղզւոյն մերձակայ Լուչիու կղզիները։ — Կ. պոլսոյ եէնի ճամի թղթատունէն 1,000 լիրայի կորուստ մը եղած է։ Եղած քննութիւններէն հասկըցուած է Թէ էմանէլ Ճէմալ նազիմ էֆէնտի է այդ բանին հեղինակը։ —Կ'ըսուի Թէ մօտերս չատ ընտիր քարիւղ կը հանուի Գէրգուգի սահմաններուն քարիւղոյ աղբիւրներէն որ ի վաղուց անտի նշանաւոր են։ — Սրքունի թնդանօթարանին համար Անգղիայէ բերուած են մեքենաներ որ մէկ օրը կրնան 200 մարթինի հրացան հանել։ — Պաղտատի Նահէյ էլ էդրէֆ Շէյխ Սուլէյման 65 արաբական նժոյգ ղրկած է Կ. պոլիս վեհ. Սուլդանին նուիրելու համար։ —Կ'ըսուի Թէ 30,000 գործաւորք կ'աշխատին Պանարմա չինուող խճուղւոյն վրայ։ — Գերմանիոյ ծովային պաշտօնականներէն Սգարգ հրամանատարը Օսմանեան ծովային սպայի ծառայութեան մէջ պիտի մնայ։ —Սեպտեմբեր Օրուս գացող խճուղւոյն երկու երրորդն աւարտած է։ — Կ'ըսուի Թէ Գաղղիական կառավարութիւնն եւս մտադիր է երկիրներ դրաւել Ափրիկէի արեւմտեան ծովափանց վրայ։ —Ալպանիա պտնուող կայսերական զօրաց համար Թնդանօթներ կը ղրկուին Թեսաղոնիկէէ։ Կ'ըսուի Թէ Մահմուտէի ընկերութիւնը պահանջած է Թղթատարանատաշտօնէութենէն վառնա ղրկուած չոգենաւուց վարձը, եւ Թէ ութ անգամ երթեւեկութեան վարձն եղած է 300,000 դահեկան։ — Ս. յսուհետեւ պիտի չարգելուի Թուրքիայէ Ռուսիա դաղթողաց վերադարձն ի Թուրքիա։ —Մր. Տիւսսին լեռը հանող աւազակաց մին բռնուած է Կ. պոլիս, բայց կ'ըսուի Թէ անոր ընկերներն այս չաբաթ երիտասարդ մը լեռը հանած են Պուլկար քէօյիւյէ եւ զայն արձակելու համար կը պահանջեն 1,500 լիրա։ — Փողերանոցին մէջ սկսուած է մանր դրամ կարուիլ 50,000 լիրայի։

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հնտահասը մեծ կոտորած ըրած է այս չաբթու Իտալիա, ուր սարսափն հասարակութեան յոյժ մեծ է։ Շատ տեղեաց մէջ հասարակ ժողովուրդը չկրնացած է աւերել երկաթուղեաց գծերը որպէս զի արգիլու վարակեալ կողմանց հաղորդակցութիւնը։ Նաբոլի քաղաքը ամենէն աւելի ենթակայ եղած է ախտին։ Խռնլոյ Թագաւորը Նաբոլի գնաց անցեալ չաբաթ եւ աչքէ անցուց հիւանդանոցներն որոց մէջ հնտահասէ բռնուած հիւանդներ կային, այսպէս ցուցնելով իւր համակրութիւնն առ հպատակս իւր։ Անցեալ չաբթու հնտահասէ մեռնողներուն ամբողջ Թիւն էր ի Գաղիա 28, ի Սպանիա՝ 38, յԻտալիա՝ 2,825, որոց 2,560ը Նաբոլիի մէջ մեռած են։

—Բժիշկք խորհրդակցելով Ամեն. Ներսէս պատրիարքի հիւանդութեան վրայ, դարման տնօրինած են, որուն վրայ բաւական հանգիստ զգացած է նա։

—Արեւելեան Րումէլիի Ընդ. ժողովը լուծուած է վեհ. Սուլդանին չգոհովը, ըստ խնդրոյ տեղւոյն կառավարչին։ Ցիշեալ ժողովին նոր ընտրութիւնը լինել որոշած է սեպտ. 23 (ըստ Ցուն.), եւ նոր նիստը պիտի գումարի հոկտ. 2ին։ Արեւելեան Րումէլիի արդարութեան եւ հասարակաց կրթութեան տեսուչք չհաւանելով այդ կարգադրութեան, հրաժարական տուած են։

— Մէհմետաչը Ախտար լրագրին երկու ամսոյ դադարման աղդարարութիւն ընդունած է։

—Օրիանդալ լրագրոյ մէջ կարդացուած է Թէ Տէրգոսի Ջրոյ ընկերութեան գործաւորաց մէջ հնտահասի նման հիւանդութիւն մը չերեւան եկած լինելով 80 հոգի մեռած են։ Սակայն կառավարութեան կողմանէ ղրկուած բժիշկք խնդիրը քննութեան առնելով հերքած են այդ լուրը։ Աւսոր վրայ յիշեալ լրագիրը մէկ ամսոյ դադարման ենթարկուած է։

ՍՏԱԿԻ ԳԻՆԵՐԸ

Սեպտեմբեր 3/15, 1884

Գանասլիտէ 9. | Ռում. երկ. բաժինք ¼.

ԴՐԱՄԱՐԺ. Սամ. լիրան 190էն

Մէճիտիէ	108. 3	Ռուսիոյ բոլ	90. 6
Թղթադրամ	3000	Նաբոլէոն	87.26
Մէճաթիք	98.	Գրիմից	51.15
Պէշլիք	102.30	Անգղ. լիրա	110. 7
Ալթընըզ	102.30	Մանէթ Թղթադրամ	8.98

Ամերիկայի միսիոնարաց ընկերութեան կողմէն
Խմբագիր Ճ. Ռ. Կրին

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ
ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱՄԵԱՆ
Զագմագճըլար, Ցակոբեան խան,